

Amsterdam Noir

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers*
via www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Amsterdam Noir

Samengesteld door
René Appel en Josh Pachter

Ambo|Anthos
Amsterdam

Deze bundel bestaat uit werken van fictie. Alle namen, personages, plaatsen en gebeurtenissen zijn ontsproten aan de verbeelding van de auteur of fictief gebruikt. Elke overeenkomst met ware gebeurtenissen of bestaande personen berust op toeval.

ISBN 978 90 263 3917 2

Amsterdam Noir © 2018 TK Akashic Books, originally published in English by Akashic Books, New York (www.akashicbooks.com)

Verhalen © 2018, bij de auteurs

Concept Tim McLoughlin en Johnny Temple

Omslagontwerp Jan van Zomeren

Omslagillustratie © Jan van Zomeren

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Inhoud

7 INLEIDING

De duistere delen van de stad

I **Out of the past**

17 MICHAEL BERG

Schiphol

Welkom in Amsterdam

34 ANNELOES TIMMERIJE

Centrum

Spui 13

54 MAX VAN OLDEN

Grachtengordel

Rondvaart

67 SIMON DE WAAL

Rosse buurt

Redding

II **Kiss me deadly**

79 HANNA BERVOETS

Van der Pekbuurt

Toren

98 KARIN AMATMOEKRIM

Oosterpark

Stille dagen

112 CHRISTINE OTTEN

Tuindorp Oostzaan

Zielsverwanten

III **Touch of evil**

- 127 MENSJE VAN KEULEN *Duivelseiland*
Duivelseiland
- 137 MURAT ISIK *De Bijlmer/Zuidoost*
De steiger en de wielrenner
- 152 THEO CAPEL *De Jordaan*
Zevenklapper
- 172 LOES DEN HOLLANDER *Centraal Station*
Vriendendienst

IV **They live by night**

- 191 HERMAN KOCH *Watergraafsmeer*
Enkelband
- 207 ABDELKADER BENALI *Sloten*
Het meisje van lijn 1
- 222 WALTER VAN DEN BERG *Osdorp*
Get rich quick
- 239 RENÉ APPEL EN JOSH PACHTER *Museumplein*
Sterrennacht
- 251 Over de auteurs

De duistere delen van de stad

Ergens tussen 1250 en 1275 bouwden enkele boeren een dam in de Amstel, een weinig indrukwekkende rivier die ongeveer een kilometer verder uitmondde in het IJ. Rond die dam en de rivier werden enkele huizen gebouwd. ‘Aemstelredam’ was geboren en kreeg in de loop der tijden de naam die we nu nog kennen: ‘Amsterdam’. Rond die dam in de rivier – de plaats van het huidige stadsplein de Dam – ontwikkelden zich allerlei activiteiten. Schepen moesten er hun lading overladen, tussendoor moest er gegeten en gedronken worden, dus er kwam een herberg, de handel kwam op gang, enzovoorts. Volgens historici waren er in het gebied zo rond 1275 ongeveer honderd huisjes op deze plek, waarin zo’n vijfhonderd mensen woonden.

Amsterdam groeide geleidelijk, maar kwam pas tot grote bloei in de zeventiende eeuw, de Gouden Eeuw, toen de stad een belangrijk handelscentrum werd. Rond 1600 telde Amsterdam ongeveer 40.000 inwoners. Zeventig jaar later was dat aantal maar liefst vervijfvoudigd tot 200.000. Amsterdam groeide en bloeide. De eerste effectenbeurs ter wereld werd opgericht. Er werden pakhuizen gebouwd van wel vijf verdiepingen, die voor boeren van buiten de stad moeten hebben geogd als wolkenkrabbers.

Tegelijk ontstond er een bloeiend cultureel leven met schrijvers als Bredero, P.C. Hooft en Vondel, en schilders als (de oorspron-

kelijk uit Leiden afkomstige) Rembrandt van Rijn, Ferdinand Bol, Govert Flinck en vele anderen. Voor de namen van straten in de Amsterdamse volksbuurt De Pijp (eind negentiende eeuw gebouwd) kon worden geput uit een rijk arsenaal van belangrijke schilders, hoewel een Rembrandtstraat daar ontbreekt.

Een interessante figuur was ook de schilder Jan van der Heyden (uiteraard is er een Jan van der Heydenstraat in De Pijp). Als schilder behoorde hij misschien niet tot de top, maar hij was daarnaast ook uitvinder. Zo bedacht hij een nieuw type straatverlichting en ontwierp hij de ‘Slang Brandspuyt’, die ook naar het buitenland werd geëxporteerd. Door zijn uitvinding moeten duizenden levens zijn gered.

De achttiende eeuw was voor Amsterdam – zoals voor heel Nederland – vooral een periode van stilstand en de Amsterdamse bevolking bleef ook ongeveer gelijk. Nederland leek op zijn lauweren te rusten en was bezadigd geworden. Pas in de loop van de negentiende eeuw ontstond er een nieuw elan. Die eeuw wordt dan ook wel ‘de tweede Gouden Eeuw’ genoemd. De industrialisatie bracht nieuwe mogelijkheden en zorgde voor een nieuwe vitaliteit. Een interessante figuur in dit verband is Gerard Heineken, die aan de basis stond van het biermerk Heineken maar die ook betrokken was bij andere belangrijke activiteiten, zoals de aanleg van het Noordzeekanaal en de bouw van het Rijksmuseum. Ook in deze periode was het bevolkingsaantal een goede graadmeter. Terwijl Amsterdam in 1860 ongeveer 250.000 inwoners telde, was dat aantal in 1900 meer dan verdubbeld: 520.000 inwoners.

Tot op heden is de stad geleidelijk, met horten en stoten, gegroeid, tot ruim 850.000 in 2017. Amsterdam kent inwoners van ongeveer 180 nationaliteiten, een van de hoogste aantallen ter wereld, en is in alle opzichten een internationale stad.

Anno 2017 worden er allerlei nieuwe plannen voor uitbreiding ontwikkeld en wordt er volop gebouwd. ‘Amsterdam is booming’ is een veelgehoorde uitspraak. Iedereen wil er wonen, niet

alleen omdat het een belangrijk handelscentrum is, met veel innovatieve bedrijven en veel zogenaamde start-ups in de digitale en creatieve sector, maar ook omdat het een stad is met een vooruitstrevend imago. Amsterdam is een stad waar veel mogelijk is (volgens sommigen te veel), bijvoorbeeld op het gebied van drugsbeleid. De ‘coffeeshop’ waar softdrugs vrij verkrijgbaar zijn, bestaat al sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw. Waar anders in de wereld kon je, zonder de kans te lopen op arrestatie, een politieagent op straat een vuurtje vragen voor je net gedraaide joint?

Amsterdam heeft de voorzieningen en voor een deel ook de uitstraling van een wereldstad, maar het aantrekkelijke is juist dat het toch relatief klein en overzichtelijk is, vooral het wereldberoemde centrum met zijn unieke grachtengordel. De in Nederland wonende Amerikaan Russell Shorto schreef een boek over de geschiedenis van Amsterdam waarin hij het ‘de meest vrijzinnige stad ter wereld’ noemt. ‘Vergeleken met wereldsteden als New York, Londen, Istanbul, Parijs en Mumbai is Amsterdam maar een gehucht. De stad heeft een klein inwonertal en een zo bescheiden oppervlakte dat je haar in zijn geheel in een hoekje van Sjanghai of Karachi zou kunnen wegstoppen zonder dat iemand het merkt. Maar het voordeel van zo’n bescheiden skyline is de schijnbaar eindeloze horizon.’

Amsterdammers houden over het algemeen van hun stad. Er zijn veel liedjes waarin de stad met het nodige sentiment bezongen wordt, zoals ‘Geef mij maar Amsterdam’ met de fraaie regels ‘Liever in Mokum zonder poen dan in Parijs met een miljoen, geef mij maar Amsterdam!’ Of neem het lied ‘Aan de Amsterdamse grachten’: ‘Aan de Amsterdamse grachten heb ik heel mijn hart voor eeuwig verpand. Amsterdam vult mijn gedachten als de mooiste stad van ons land.’ ‘Wat?’ zal een echte, chauvinistische Amsterdammer opmerken. ‘De mooiste stad van ons land? Van de wereld zal je bedoelen.’

De culturele uitstraling van Amsterdam is altijd sterk geweest,

misschien ook vanwege die schijnbaar eindeloze horizon die uitnodigt tot verder kijken, tot verder exploreren. We noemden al de schilders en de schrijvers in de Gouden Eeuw, maar tot op heden is Amsterdam zich altijd blijven manifesteren als het culturele centrum van Nederland met bijvoorbeeld het Concertgebouw en zijn orkest, met het Rijksmuseum als schatkamer van de beeldende kunst in Nederland, met het Vincent van Gogh Museum. Vrijwel alle literaire uitgeverijen in Nederland zijn gevestigd in Amsterdam, een groot aantal schrijvers woont er, het Nationale Ballet heeft er domicilie gekozen.

Op deze manier zouden we door kunnen gaan, met onze lofzang op Amsterdam als vrijzinnige, ondernemende, kunstlievende en enthousiasmerende 'kleine metropool'. Maar zoals elk gebied of elke stad heeft Amsterdam ook een donkere kant, een schaduwzijde – anders gezegd: er is ook een Amsterdam Noir. Een stad kan nog zo mooi, vitaal en vrolijk zijn, het is altijd mogelijk dat puur menselijke emoties als hebzucht, wraak of jaloezie de kop opsteken met alle negatieve gevolgen van dien. Steden als Amsterdam, waar allerlei mensen naartoe trekken, kennen ook vaak een rafelrand, waar de bewoners hun eigen normen stellen.

Amsterdam is en blijft een handelscentrum, dus ook van illegale handel, wat weer leidt tot zware criminaliteit. In het dagelijks leven is daar meestal niets van te merken, maar het broeit wel onder de oppervlakte van de alledaagse werkelijkheid. De bekendste Nederlandse crimineel, Willem Holleeder is, zoals dat heet, een rasechte Amsterdammer.

Een vroege Amsterdamse moord is bekend geworden doordat Rembrandt een (prachtige) tekening heeft gemaakt van de ter dood veroordeelde dader, het achttienjarige meisje Elsjie Christiaens. Zij had, omdat ze de huur niet kon betalen, haar hospita met een bijl omgebracht. Op 1 mei 1664 werd zij veroordeeld tot 'wurging aan de paal'. Daarna werd haar lijk als het ware tentoon-

gesteld op het zogenaamde Galgenveld aan de noordkant van het IJ. Zo kon de burgerij met eigen ogen zien wat het lot is van wie de wet overtreedt.

Eric Slot schreef de *Moordatlas van Amsterdam* met een historisch overzicht van (bijna) alle moorden, gerubriceerd op straatnaam. Veel moorden vonden plaats in wat 'de huiselijke kring' wordt genoemd. Neem de volgende casus. 'Nieuwe Leliegracht 103 (11 december 1964). Timmerman en hartpatiënt Louis Eijkelboom kwam thuis en kreeg dodelijke klappen van buurman en hartpatiënt Christiaan J. (ook 62) omdat de vrouw van Eijkelboom een dweil over de trapleuning had gehangen en had laten hangen. De dader kreeg in de cel een hartaanval, maar overleefde.' Van totaal andere aard was natuurlijk de al genoemde beruchte Heineken-ontvoering, waarbij overigens geen doden vielen. Slots boek bevat veel informatie over moorden op prostituees, moorden op gechanteerde homoseksuelen, liquidaties in criminele kringen, enzovoort.

Het overzicht van Eric Slot betreft de werkelijkheid. De volgende pagina's bevatten nieuwe verhalen die werkelijk gebeurd zouden kunnen zijn, maar grotendeels zijn ontsproten aan de fantasie van een groot en divers aantal schrijvers: literaire en thriller-auteurs, beginnende en geroutineerde schrijvers, vrouwelijke en mannelijke schrijvers, auteurs met een Nederlandse en met een andere achtergrond. Maar hoezeer ze ook van elkaar verschillen, de schrijvers die we hebben gevraagd aan deze bundel mee te werken hebben op z'n minst één eigenschap gemeen. Ze zijn namelijk in staat om een spannend en boeiend verhaal te schrijven over de donkere kant van Amsterdam.

Volgens ons kun je elk verhaal in *Amsterdam Noir* beschouwen als een korte *film noir*. In dat type film worden de donkere, soms nihilistische kanten van de maatschappij blootgelegd en spelen bedrog, wraak en jaloezie thematisch de hoofdrol. Daarom heb-

ben we ervoor gekozen de verhalen in deze bundel in te delen op basis van vier van de belangrijkste film noirs uit Hollywood.

In *Out of the Past* (1947, onder regie van Jacques Tourneur, met Robert Mitchum en Jane Greer) is de hoofdpersoon een privédetective die zich tevergeefs probeert te ontworstelen aan zijn getroebleerde persoonlijke geschiedenis. In *Amsterdam Noir* speelt het donkere verleden een rol als een slachtoffer van martelingen in Syrië zijn kwelgeest ontmoet, als een moord van dertig jaar geleden het leven van een nieuwe huiseigenaar gaat beheersen, als een serveerster op een rondvaartboot moet vrezen voor de dood van haar vriendje, en als een vader blijft worstelen met de gewelddadige dood van zijn dochter.

Kiss Me Deadly (1955, regie Robert Aldrich) is gebaseerd op een roman van Mickey Spillane, waarin detective Mike Hammer is gevangen in een web van intriges. De personages in deze sectie van *Amsterdam Noir* komen ook vast te zitten in zo'n web, zoals een jonge moeder die verliefd wordt op een 'verkeerde' persoon, een oudere bewoner van een appartement die een mishandelde buurvrouw te hulp schiet en een jonge maaltijdbezorger die op een fout spoor terechtkomt als hij een relatie krijgt met een oudere vrouw.

Touch of Evil (1958, regie Orson Welles, met Welles, Charlton Heston en Janet Leigh) is een film noir met ook al zo'n fraaie titel. Het hoofdthema is grootschalige corruptie in een Mexicaans grensstadje. Corruptie (ook de morele kant daarvan) staat eveneens centraal in de derde sectie van deze bundel, daar waar een onschuldige verteller laat zien hoe de duivel te werk gaat, geld de bron lijkt van alle kwaad, een pedofiel onschuldige jongens bedreigt en een seriemoordenaar terugkeert uit de dood en probeert om in de huid van een ander opnieuw toe te slaan.

In *They Live by Night* (1948, onder regie van Nicholas Ray, met Cathy O'Donnell en Farley Granger) valt een ontsnapte gevangene voor de verpleegster die hem verzorgt. In de laatste sectie van deze bundel zwerft een misdadiger met huisarrest (inclusief

enkelband) rond in de nacht, gaat een onschuldig meisje haar eind tegemoet aan de uiterste rand van de stad, proberen een stel jonge rouwdouwers met een gewaagd plan snel rijk te worden, en ervaren we weer eens dat niet alleen goede mensen jong sterven, zoals soms ten onrechte wordt verondersteld.

We willen graag iedereen verwelkomen in de duistere delen van Amsterdam en hopen dat alle lezers af en toe zullen huiveren, maar vooral zullen genieten van de boeiende en soms macabere verhalen die we in deze bundel bij elkaar hebben gebracht.

René Appel & Josh Pachter
Amsterdam & Herdon (Virginia, USA)
januari 2018

I

Out of the past

Welkom in Amsterdam

Schiphol

De bewaker brult mijn naam. Ik wil het niet horen, maar sta op en strompel naar de uitgang van de cel.

‘Meekomen!’

De andere gevangenen kijken me met holle ogen aan.

‘Die kant op!’

De bewakers schoppen me de gang in.

Ik loop, hoor, ruik, zie en adem. Een teken dat ik nog niet dood ben.

De gang is lang en breed. Een zee van ruimte vergeleken met de cel die ik met vijftientig andere gevangenen deel.

Saydnaya is de hel. Ik ben er pas kort, maar lang genoeg om alle hoop te laten varen. Niemand komt hier levend uit. Iedere dag is een beproeving. De foltering, de verhoren, het sadisme van de bewakers. Het is allemaal uitstel, weet ik, want aan het einde van de tunnel lonkt de dood.

Het zal een bevrijding zijn.

We dalen de trappen af, naar de kelder. Wanneer we langs de folterkamers lopen, meen ik door de muren de pijnkretten te kunnen horen. Of ik verbeeld het me.

‘Hierheen!’

De bewakers trappen me een ruimte in waar ik nog niet ben geweest. Een halfdonkere zaal die stinkt naar zweet en urine. Op

een projectiescherm wordt een pornofilm vertoond. Het geluid staat keihard. Acht gevangenen kijken gedwongen naar de film. Zodra een van hen zijn blik durft af te wenden, krijgt hij een metalen stang van een bewaker tussen zijn ribben.

Gekerm.

Geschreeuw.

En tussendoor het hijgen van een copulerend paartje.

‘Uitkleden!’

De bewaker die het commando brult is een brede, grote man van midden vijftig met een snor.

Trekkend met zijn been loopt hij op me af.

‘Uitkleden!’

Met de vlakke hand slaat hij me in het gezicht.

Ik kleed me uit. Grijnzend lopen de bewakers om hem heen, keuren mijn lichaam, maken schunnige opmerkingen. Een van hen kletst met zijn metalen stang tegen mijn billen.

‘Een goeie kont,’ hoor ik hem zeggen.

De bewaker met de snor wijst waar ik moet gaan staan. Bij de massief eikenhouten tafel, mijn benen tegen de tafel, mijn gezicht naar het projectiescherm. Op het tafelblad zitten twee leren riemen waar ik mijn handen in moet steken. De riemen worden vast aangetrokken.

‘Kont naar achteren en benen wijd!’ De snor grijnst. Dan draait hij zijn gezicht naar de gevangenen die achter me staan. ‘Heren...’ Aan de schreeuw te horen krijgt een van hen weer een stang tussen zijn ribben. ‘Ga uw gang!’

Dared Al-Saeed stapte de hal van Terminal 4 van JFK Airport binnen en liet zijn blik rondgaan. Vier jaar geleden was hij hier aangekomen. Sindsdien had hij niet meer gevlogen. Bij het idee om uren in een nauwe ruimte met anderen opgesloten te zitten brak het zweet hem uit.

Hij had lang getwijfeld of hij de uitnodiging voor het huisartsencongres zou aannemen. Uiteindelijk had de locatie hem over de streep getrokken. Amsterdam. Als jonge student had hij samen met zijn broer Mustafa de stad bezocht. De Wallen, de coffee-shops, de bruine cafés, de grachten, de meisjes met blonde haren en lange blote benen die in het park lagen... Amsterdam was één hallucinerende trip geweest.

En nu was Mustafa dood.

Zoals nog vierhonderdduizend andere Syriërs.

En hij, Dared, leefde.

Hij voelde zich schuldig.

Deze reis was ter ere van zijn broer. En tevens een goede reden om af te rekenen met zijn vliegangst.

Bij de balie checkte hij in. Daarna ging het verder naar de paspoortcontrole. De nieuwe president had geroepen dat de grenzen zo lek waren als een mandje en dat hij – zodra hij aan de macht was – de grenscontroles drastisch zou opvoeren. Dared merkte er niet veel van. Geen mannen met oortjes, geen politie, geen soldaten met wapens.

De douanebeambte was een blanke, rossige man. Dared gaf zijn paspoort en Green Card af. Terwijl de man de documenten las, zag Dared hem even fronsen. *Dared Al-Saeed, geboren op 10 december 1988 in Damascus, Syrisch staatsburger. Sinds 2015 een permanente verblijfsvergunning voor de Verenigde Staten.*

‘Met dank aan de laatste normale president,’ zei de beambte, terwijl hij glimlachend de papieren overhandigde. ‘Ik wens u een goede reis.’

‘Dank u.’ Dared glimlachte terug.

Niet iedereen in de vs had zijn verstand verloren.

Vlucht KL 6070 vertrok van gate B32. Toen Dared de rij wachtenden voor de La Brea Bakery zag staan, begon het hem te duizelen en voelde hij zijn maag verstrakken. Dan maar geen koffie. De mensen, het gedrang. Hij kon er niet meer tegen. Was deze vliegreis wel zo’n goed idee?

De drukte achter zich latend liep hij naar de gate, zocht een rustig plekje, haalde zijn iPad uit zijn schoudertas en las de lezing voor het congres nog eens aandachtig door. Langzaam voelde hij de ontspanning terugkeren.

Een stem uit een speaker kondigde de vlucht naar Amsterdam aan.

Even na vieren. Dared keek op. De rij wachtenden voor de balie viel mee. Aan boord van de Boeing zocht hij zijn stoel bij het raam op. De plaatsen naast hem bleven gelukkig leeg. Terwijl het toestel naar de startbaan taxiede en de stewardessen hun veiligheidsinstructie-toneelstukje opvoerden, zette hij zijn horloge op Central European Time. De motoren begonnen te brullen. Het toestel nam een aanloop. Dared voelde hoe hij in zijn stoel werd gedrukt. Nu was er geen weg meer terug. Nog zeven uur vliegen. Hij twijfelde of hij één of twee slaappillen zou nemen.

‘Waar is je broer?’

Ik zit op een houten stoel. De handen geboeid op mijn rug, de enkels met tie-wraps aan de stoelpoten. Op een vuile onderbroek na ben ik naakt. Het kan me niet schelen. Na vier maanden Sayd-naya ben ik de schaamte al lang voorbij.

‘Waar is je broer?’

De bewaker met de snor plant zijn vuist recht in mijn gezicht. Ik hoor mijn neusbeen kraken.

‘Zeg het!’

Zijn adelaarsogen lichten vervaarlijk op.

Inmiddels ken ik zijn naam: Karim Al-Zaliq. Vanwege zijn kracht en temperament noemt iedereen in het rode gebouw hem Thur, de stier.

‘Als je niet zegt waar we je broer kunnen vinden, sla ik je tanden eruit.’ Hij zwaait met de boksbeugel om vlak voor mijn neus grijnzend in te houden.